

EL TEMPS

Mossèn Antoni M. Alcover, quan tenia cap a trenta anys. Llavors havia escrit la novel·la *N'Arnau*, però no la publicà fins un quant temps més tard.

Un gran escriptor costumista

L'oblit havia caigut sobre l'única novel·la d'Antoni M. Alcover, 'N'Arnau'. Acaba de ser rescatada per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

L'Antoni M. Alcover lingüista ha amagat l'Antoni M. Alcover narrador. Fins i tot el gran erudit i historiador cultural mallorquí Josep Massot i Muntaner, autor de l'article que li dedica el *Diccionari de la literatura catalana* (2008), deixa d'informar que és autor d'una novel·la. Massot mateix, com a editor de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, acaba d'esmenar l'oblit. La seva editorial ha publicat la novel·la que Alcover va donar a conèixer per capítols –quinze– al setmanari *La Aurora* entre el 4 de març i l'1 de juliol del 1916, *N'Arnau*, mai no editada en volum.

L'editora filològica de la novel·la *N'Arnau*, M. Magdalena Gelabert i Miró, directora de la Fundació Pública Antoni M. Alcover, de Manacor, detalla a l'estudi introductor les nombroses virtuts literàries de l'obra, una peça digna de les millors narracions costumistes catalanes de totes les

èpoques; atractiva dins el gruix de la producció del filòleg i escriptor, i la més emblemàtica dins el conjunt de l'obra literària de l'escriptor manacorí pel fet de ser l'única novel·la que va escriure.

Antoni M. Alcover hi usa una llengua rica i expressiva per a presentar una galeria de personatges tipus i fer-los parlar. En les descripcions, el registre és especialment poètic.

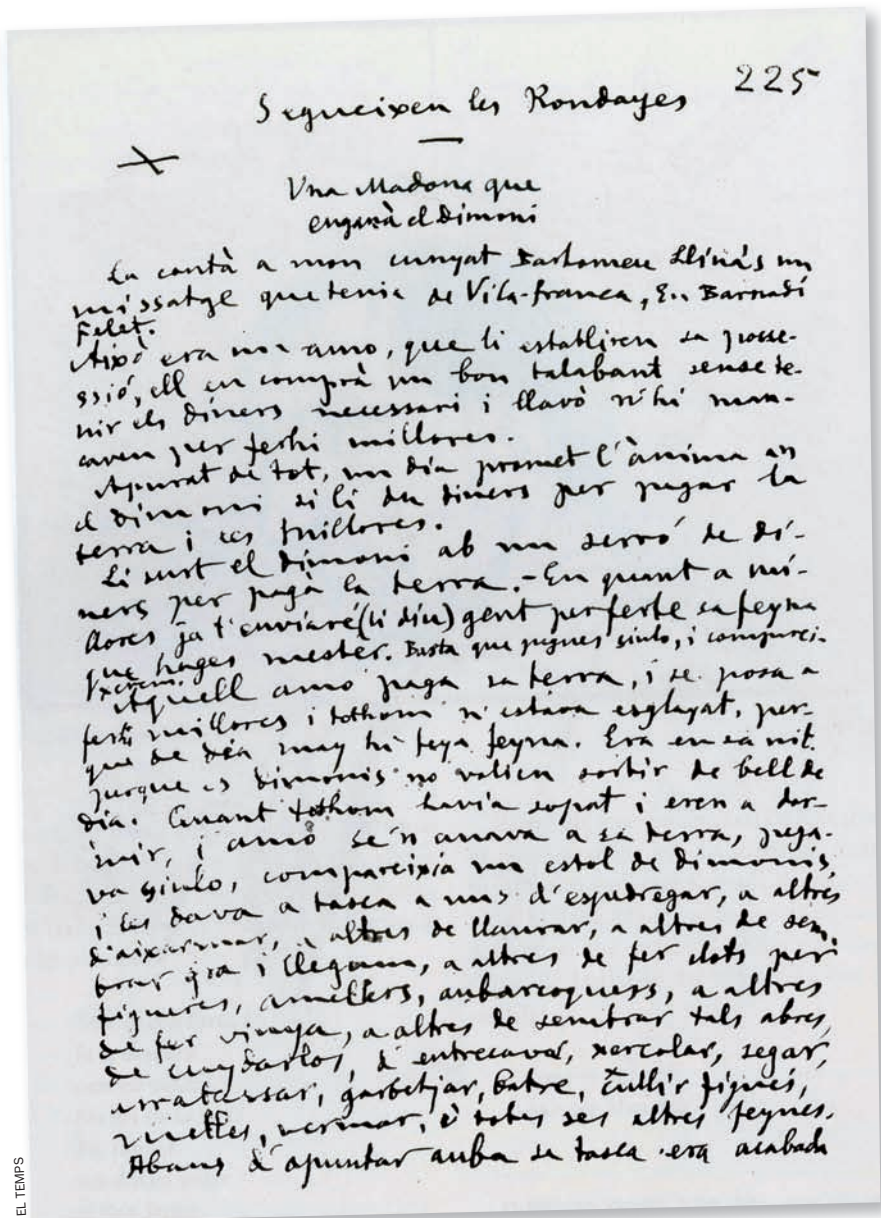
Un dels elements més característics i atractius de la novel·la, considera M. Magdalena Gelabert i Miró, és la presència de la ironia, que aporta una nota d'humor intel·ligent que es focalitza en la figura de n'Arnau: quan és anomenat es produeix un canvi de registre entre els qui parlen, que condueixen gairebé a la paròdia. L'estil, afirma l'editora, és extraordinàriament ric en matisos i en expressivitat, i és farcit d'expressions tradicionals i genuïnes.

Un dels altres puntals de l'obra és la galeria de personatges que presenta. Antoni M. Alcover té la gràcia de mostrar-los en moviment, en plena actuació, ja que és a través dels diàlegs directes que sabem com pensen i quina és la seva manera d'actuar.

Pel que fa a la tècnica narrativa, el novel·lista crea un personatge singular, Pau Fora-Embuis. És un narrador-personatge que actua com a fil conductor de l'obra. Es tracta de l'*alter ego* d'Antoni M. Alcover, un personatge que, a partir del moment que sent una conversa casual dins el tren, envesteix una recerca sobre un jove mal estudiant, n'Arnau, bo i interrogant els seus amics.

Per a acaçar informació sobre ell, s'entrevista amb més personatges, els companys, el vicari del seu llogaret, etc., i va acumulant dades fins que n'Arnau mateix entra en escena. Des d'aquest moment, Pau Fora-Embuis sol viure les peripècies de n'Arnau de manera directa i intercedeix en el moment principal de l'obra, que la condueix a la fi, a la reconducció de n'Arnau.

N'Arnau, protagonista de la novel·la, és un antiexemplar dels valors que l'autor vol transmetre. La seva figura serveix per a mostrar quins són els camins equivocats. És l'exemplar de la desviació que pot significar la joventut, si no té la supervisió del pare.

EL TEMPS

Original manuscrit d'una de les rondalles d'Antoni M. Alcover

També adquireixen protagonisme els tres amics de n'Arnau, Jordi, Tòfol i Miquel. Jordi representa l'extrem de n'Arnau pel que fa a model d'estudiant i de persona: és un exemple d'intel·ligència i de virtuts.

Divertir i instruir. La novel·la, indica l'editora, presenta dos objectius bàsics. Per una part, divertir els lectors i fer-los passar una bona estona amb les aventures viscudes per un grup d'estudiants i el seu amic protagonista. Per una altra, pretén que la història de n'Arnau serveixi d'exemple per a pares i estudiants, perquè no caiguin en els seus mateixos errors. La vida dels

estudiants i la Mallorca de l'època són els dos eixos confluents que focalitza el novel·lista.

L'obra, que fins ara havia estat poc estudiada, permet d'observar l'aplicació dels paràmetres literaris a la tasca del narrador, ja que Antoni M. Alcover estava en contacte constant amb els principals autors de l'època. Aquest coneixement previ el portà a triar un determinat model novel·lístic que encaixés amb la seva personalitat.

De totes maneres, el fet que segueixi els cànons de l'època no impedeix que la novel·la tingui una personalitat pròpia, en què l'autor pot mostrar-se com un escriptor en

plenitud que gaudeix de l'escriptura literària. Original i curiosa, és digna de ser tinguda en compte dins les pàgines dels manuals de literatura que es refereixin a l'època, conclou M. Magdalena Gelabert i Miró.

L'editora situa la novel·la en el context històric, el del costumisme literari tardà. Apunta que comparteix amb autors costumistes com ara Emili Vilanova o Gabriel Maura l'esquematzació i la tipificació de la vida dels estaments populars. No ho fa només a *N'Arnau*, sinó també a les seves *Contarelles*.

Davant les transformacions socials que es produïen, Antoni M. Alcover pretén plasmar la realitat que havia heretat i viscut per tal de salvar-la de l'oblit, en un intent de mantenir les pautes socials que coneixia i volia perpetuar.

Trets romàntics. L'editora considera que, en general, podem parlar d'una peça costumista perquè manté encara alguns trets romàntics, com el desig de deixar constància d'un temps i una manera determinada de viure que tendeix a desaparèixer, al costat de trets realistes, com l'afany de reflectir amb precisió allò que observa del món en el qual viu. És costumista també el fet de prescindir, gairebé, de l'argument en favor de la descripció minuciosa de les escenes que vol contemplar. També ho és la tipologia de personatges que utilitza com a models del món estudiantil i rural, en el quals se centra el text.

El marc espacial de referència de l'escriptor era l'illa de Mallorca, que en aquell temps, diu l'editora, conformava un univers complet. I, més en concret, l'àmbit rural. El canonge procedia de la pagesia i sentia un arrelament profund cap a l'estil de vida i de convivència en el qual havia nascut.

La Mallorca de final del XIX i principi del XX en què es trobava immersit Antoni M. Alcover mantenia un catolicisme d'arrel tradicional que perpetuava els valors religiosos i morals i, també, els valors culturals que representaven la societat mallorquina.

Antoni M. Alcover, diu l'editora, és costumista de totes passades —encara que tardà—, perquè manté els trets característics del moviment. Tant a les *Contarelles* com a *N'Arnau*,

El setmanari *La Aurora*, on col·laborava habitualment mossèn Alcover, va donar a conèixer, per capítols, la novel·la *N'Arnau*.

hi predominen la descripció i el diàleg sobre la narració; els relats es conformen a partir d'un argument mínim i les escenes es basen en esdeveniments quotidians i en costums de la vida tradicional.

I els personatges són prototips representatius de les classes populars i de la ruralia mallorquina; reflecteixen la Mallorca del seu moment des d'una visió nostàlgica, perquè saben que està condemnada a desaparèixer; i mostren el vessant satíric amb un registre col·loquial que permet una fidelitat més gran als personatges i a les escenes que es volen representar.

Llengua genuïna. Des de la perspectiva sociolingüística, l'autor fa servir un model de llengua genuïna sense gairebé presència de barbarismes. El català hi és acurat i fluid. En general, fa ús d'un registre literari popular que s'acosta considerablement al de la llengua parlada de l'època.

L'editora diu, precisament, que el conreu literari de la llengua és un dels aspectes del canonge manacorí que cal aprofundir per a anar completant la informació coneguda sobre la seva polifacètica figura.

A la novel·la ara finalment editada en llibre, l'ús del castellà s'associa sempre a l'element ridiculitzador. A més, és un castellà sobrecarregat i barroc. El castellà hi és presentat com a símbol de la pretensió social que el novel·lista vol parodiar. D'aquesta manera provoca la comicitat dels diàlegs propis dels grups de personatges ciutadans que només volen aparentar.

N'Arnau, analitza M. Magdalena Gelabert i Miró, té molts punts de contacte amb les *Contarelles*. En ambdues obres hi apareix una tipologia de personatges similar, que l'escriptor fa servir com a mostrari de la societat de seu moment, perquè serveixin de model per als lectors.

També coincideixen en l'estil: la presència de traces d'oralitat, l'abundor de diàlegs, l'ús col·loquialitzat de la llengua, les expressions populars, la ironia i l'humor, etc., permeten de parlar d'obres molt properes que, a més, foren escrites a la mateixa època, al voltant de l'any 1883.

Entre totes, la més relacionada amb la novel·la és la contarella anomenada "Un estudiant per força". Aquesta narració, com la novel·la, comparteix la temàtica de la vida dels estudiants

amb la dels aspirants al sacerdoti. Antoni M. Alcover redactà la primera versió de *N'Arnau* de ben jove, a 21 anys, quan encara era un estudiant, al mateix temps que començava a escriure les *Contarelles*, enllestides el 1885.

El silenci literari històric sobre *N'Arnau* contrasta amb l'impacte assolit a les pàgines de *La Aurora*. Els lliurament de *N'Arnau*, com els altres textos presentats per Antoni M. Alcover al periòdic, eren esperats setmana rere setmana i rebuts per un gran nombre de lectors "que es deixaven amarar de les lletres i l'estil alcoverià, que creà, sens dubte, un fons d'inquietud cultural i lingüística que ens ha arribat fins avui", escriu Gelabert.

El primer esborrany manuscrit conservat de *N'Arnau* és signat el febrer del 1883. En canvi, la publicació és tardana, 33 anys més tard, i es fa a partir d'un segon manuscrit, que l'editora pensa que va ser enllestit poc abans d'aparèixer a les pàgines de *La Aurora*.

El text presentat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat a la col·lecció "Textos i Estudis de Cultura Catalana" parteix del publicat a *La Aurora*. En paral·lel a la transcripció, l'editora ha fet un estudi comparatiu entre el text publicat i el darrer manuscrit, que ha reflectit de manera minuciosa i comentada a les notes a peu de pàgina, on especifica les diferències que apareixen al manuscrit amb relació al text editat.

Lluís Bonada

